

להיות יהודי בתמוצות (פעולה)

מטרות

1. החניכים יביעו את עמדתם הראשונית כלפי יהודי התפוצות.
2. החניכים יזדהו עם הסכנות המרכזיות האורבות ליהודי התפוצות: אובדן הזהות היהודית, התבוללות ואנטישמיות.

עזרים

- כרטיסי היגדים (נספח 1)
- חבילות במבה או עזרים אחרים למשחק הימורים בשלב ב'
- כרטיסיות עם שמות של מדינות ומספר יהודים במדינה. (נספח 2)
- כרטיסי דילמות (נספח 3)
- שלוש צלחות חד פעמיות שכתוב עליהן "יותר" "פחות" ו"בדיוק".

שלב א' - יחסנו ליהודי התפוצות

נפזר ברחבי החדר היגדים (נספח 1), ונבקש מכל חניך לפנות להיגד שהוא מזדהה איתו. שלב זה אינו אמור לספק תשובות. הוא חושף את המדריכים לדעתם הראשונית של החניכים לנושא, ומחדד לחניכים את מורכבות הנושא. לאחר שנשמע מעט הסברים מן החניכים, נסכם ונאמר כי היגדים אלו רק פתחו ו בפנינו את מורכבות נושא 'יהדות התפוצות': מצד אחד הם בני עמנו, מצד שני הם בחרו לא לגור עימנו בארץ ישראל. היחס אליהם מורכב, ובמשך חודש הארגון נברר אותו. נדגיש שכדי שהנושא יידון בכנות ובכובד ראש, עלינו להשתדל "לפתוח את הראש", ולא להגיע עם דעות קדומות ועם עמדות נחרצות.

שלב ב' - מספר היהודים בתפוצות

משחק הימורים
נחלק את החניכים לקבוצות. כל קבוצה מקבלת שלוש צלחות חד פעמיות שכתוב עליהן "יותר" "פחות" ו"בדיוק".
נחלק לכל קבוצה חמש עשרה יחידות במבה.
המדריך יציג כרטיסייה עם שם מדינה ומספר היהודים שבה. (נספח 2. הנתונים מתוך: קהילות יהודיות בעולם. מחבר: פרופ' סרג'ו דלה-פרגולה - הנתונים מעודכנים לשנת תשס"א)
מאחורי כל כרטיס נרשום את מספר היהודים האמיתי שבמדינה הזו. המדריך יציין שהנתונים מתייחסים לשנת תשס"א.
כל קבוצה תניח כמה יחידות במבה שהיא מעוניינת להמר עליהן בצלחת שהם חושבים שהיא ההימור הנכון.
"יותר" (יהודים ממה שכתוב בכרטיסיה) "פחות" או "בדיוק" (כמובן שה"בדיוק" הוא מספר מעוגל).
לאחר שכל הקבוצות הימרו, המדריך הופך את הכרטיס, ומראה את המספר האמיתי.
קבוצה שצדקה מקבלת את הבמבה שבצלחת של הקבוצה השנייה.
אם כמה קבוצות צדקו, המדריך נותן לכל קבוצה מספר במבות זהה למספר הבמבות שהיא הימרה עליו.
שני הכרטיסים האחרונים שיציג המדריך יהיו מספר כל היהודים בגולה (נכון לשנת תשס"א) וכרטיס של מספר כל היהודים בארץ ישראל.

לאחר סיום המשחק נברר עם החניכים:

- האם היה לכם קל לשער את מספרי היהודים בתפוצות?
- האם כמות היהודים או מספר הגלויות הפתיעה אתכם?
- איזה שינוי חל לדעתכם בנתונים שהוצגו משנת תשס"א ועד השנה?
- נדגיש כי ישנן עוד קהילות יהודיות רבות בעולם שלא הובאו במשחק מפאת קוצר היריעה. נסב את תשומת החניכים לכך שעל פי הנתונים שהצגנו, יש בתפוצות יותר יהודים מבארץ ישראל (בארה"ב לבדה יש יותר יהודים מבארץ ישראל).
- נספר לחניכים שעם השנים נוצר שינוי מהותי בנתונים - כבר בשנת תשס"ו פורסם כי בארץ ישראל יש יותר יהודים מאשר בתפוצות.

נשאל את החניכים:

- מה לדעתכם גרם להעלמות יהודים בתפוצות בזמן כה קצר?
- יש להניח שהחניכים יציינו שתי סיבות מרכזיות: עלייה לארץ והתבוללות. נסביר כי לצערנו הרב גורם העלייה לארץ הוא שולי, ואילו ההתבוללות מהווה הסבר מרכזי להיעלמותם של היהודים מהקהילות בתפוצות. נשאל:
- מדוע לדעתכם ההתבוללות היא גורם כה משמעותי בחיי היהודים בתפוצות? חשוב שנדגיש כי התבוללות נובעת מתהליך ההיטשטשות של הזהות היהודית. תהליך זה מתפתח וצומח כתוצאה ממציאות החיים המורכבת שחיים בה יהודי התפוצות.

שלב ג' - התמודדותם של יהודי התפוצות

דוגמאות למורכבות בחיי היומיום של יהודי התפוצות נעביר לחניכים דרך הדילמות הבאות. נחלק את החניכים לקבוצות, ולכל קבוצת חניכים נחלק דילמה. נספר להם שאלו דילמות של חבר'ה פחות או יותר בגילם שגרים בארה"ב, בצרפת ובאוסטרליה. לאחר הדיון בקבוצות כל קבוצה תצטרך להציג את הדילמה בפני השבט כולו ואת דעתם לגביה.

לאחר שכל החניכים דנו בדילמות, והציגו אותן ליתר החניכים נברר:

- מה למדנו מהדילמות על מציאות החיים של יהודי התפוצות?
- מהם הקשיים שאיתם מתמודדים יהודי התפוצות, ואלו סכנות הם מזמנים? (פחד מהגויים, השפעה של הסביבה הגויית על הזהות היהודית, מגוון של קהילות הנחשבות יהודיות-דתיות, התבוללות נגישה עד מזמינה, יחס מורכב לעלייה לארץ ישראל. כל אלו משפיעים על אובדן הזהות היהודית, התבוללות ואנטישמיות).
- המציאות העולה מהדילמות ממחישה עד כמה מורכבת מציאות חייהם של יהודי התפוצות, ועד כמה מציאות "היעלמותם" של יהודי התפוצות כמעט מתבקשת... (שאלה-טענה מתבקשת בשלב זה יכולה להיות: "נו, אז למה הם לא עולים לארץ?!" נבקש מהחניכים לא למהר להכריז הכרזות... ולהמתין לפעולה הבאה).

לסיכום

בפעולה זו ניסינו להתחיל ולחבור אל עולמם המרוחק של יהודי התפוצות - התחלנו בבירור היחס שלנו אליהם, וגילינו כי לקשר זה יכולים להיות פנים רבות. המשכנו בהבנת סדר הגודל של יהדות התפוצות, והתוודענו למספרם ההולך ופוחת ולגורמים לכך. לבסוף ניסינו להכיר מקרוב את מציאות החיים של יהודים בגלות, ואת השפעתה על זהותם היהודית.